

Sygn.akt III AUa 915/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Barbara Orechwa-Zawadzka

SA Dorota Elżbieta Zarzecka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 stycznia 2014 r. w B.

sprawy z odwołania A. U.

przeciwko Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

o umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego

na skutek apelacji Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 6 czerwca 2013 r. sygn. akt III U 318/13

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Sygn. akt III AUa 915/13

UZASADNIENIE

Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych działając jako likwidator Funduszu Alimentacyjnego decyzją z dnia 11 lutego 2013 roku odmówił A. U. umorzenia należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego za okres od 11.1999 r. do 04.2004 r. w łącznej kwocie 33.945,47 zł.

W odwołaniu od powyższej decyzji A. U. opisał swoją trudną sytuację zdrowotną i finansową. Wskazał, że pomimo tego, że pracuje to kwota egzekwowana przez komornika na poczet spłaty zaległej należności powoduje, iż pozostałe środki nie są wystarczające do życia.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 6 czerwca 2013 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że umorzył wnioskodawcy należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego w kwocie 15.000 zł. i oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

U podstaw tego wyroku legły następujące ustalenia faktyczne:

Urodzony w dniu (...) A. U. posiada zadłużenie z tytułu wypłaconych świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu za okres od listopada 1999 r. do kwietnia 2004 r. w łącznej kwocie 33.945,47 zł. Świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego zostały przyznane wyrokiem Sądu Rejonowego

w Gdańsku z dnia 22.09.1998 r., wydanym w sprawie sygn. V RC 510/98 i były wypłacane na rzecz czworga dzieci wnioskodawcy – A., M., P. i P. U.. W związku z brakiem spłaty należności powstałej z tego tytułu w stosunku do wnioskodawcy Komornik przy Sądzie Rejonowym w Suwałkach prowadzi postępowanie egzekucyjne, egzekwując część należności z wynagrodzenia otrzymywanego przez wnioskodawcę. Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika też, że A. U. zamieszkuje sam w niewielkim mieszkaniu matki i ponosi koszty jego utrzymania. Na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony jest zatrudniony na cały etat w Przedsiębiorstwie (...) J. U. z siedzibą w B., za co otrzymuje wynagrodzenie w kwocie około 1500 zł brutto (około 1100 zł netto). Po potrąceniu alimentów i opłat za mieszkanie pozostaje mu na przeżycie kwota około 100 zł. Z uwagi na pracę na cały etat nie może dodatkowo dorobić. Z wynagrodzenia do wypłaty pozostaje mu około 450 zł (zaświadczenie z zakładu pracy z 31.12.2012 r.). Mieszkanie zajmuje w ramach służebności dożywotniej. Sąd I instancji wskazał też, że wnioskodawca choruje na kręgosłup i oczekuje na operację stawu kolanowego, jednak brak czasu i środków uniemożliwia mu zajęcie się swoim zdrowiem. Nie nadużywa alkoholu, żyje bardzo skromnie. Nie posiada majątku, nie ma też orzeczonego stopnia niepełnosprawności. W ocenie Sądu Okręgowego sytuacja materialna i zdrowotna A. U. jest trudna. Kwota, jaka mu pozostaje na życie i opłaty jest wręcz symboliczna i trudno utrzymywać, że wystarcza ona na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych. W ocenie Sądu I instancji z uwagi na wiek, schorzenia, brak konkretnego zawodu i sytuację na rynku pracy wnioskodawca nie ma dużej szansy na znalezienie dodatkowego zatrudnienia na stałe lub lepiej płatnej pracy. Z uwagi na to Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska, że sytuacja wnioskodawcy nie jest szczególnie wyjątkową sytuacją tylko dlatego, że posiada on stałe źródło dochodu, z którego skutecznie jest prowadzona egzekucja należności. Sąd zauważył, że kwota, jaka pozostaje do dyspozycji wnioskodawcy po potrąceniu przez komornika miesięcznej raty, nawet nie daje mu minimum do przyzwoitej egzystencji. Mając to na względzie Sąd Okręgowy stwierdził, że zachodzą przesłanki z art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych i uznając, że sytuacja wnioskodawcy pozwala na umorzenie należności do kwoty 15.000 zł., w oparciu o przepis art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w wyroku.

Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Likwidator Funduszu Alimentacyjnego wywiódł apelację od powyższego wyroku, w której zarzucił:

1. naruszenie prawa materialnego - art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada

2003 r. o świadczeniach rodzinnych poprzez przyjęcie przez Sąd, że wobec wnioskodawcy zachodzą przesłanki do umorzenia należności względem likwidowanego funduszu alimentacyjnego w kwocie do 15.000 zł.

2. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie przez Sąd ustaleń

faktycznych, sprzecznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegających na przyjęciu, iż wobec wnioskodawcy, który osiąga dochód z tytułu zatrudnienia, zachodzą przesłanki do umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego w kwocie do 15.000 zł.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie I oraz oddalenie odwołania w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelację należało uznać za zasadną.

Analizując ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego koniecznym jest ich uzupełnienie i w tym zakresie można się częściowo zgodzić się z organem rentowym co do podniesionego zarzutu obrazu art. 233 §1 k.p.c. Jak wiadomo zgodnie z utrwalonym orzecznictwem art. 233 §1 k.p.c. zawiera nakaz nie doznający wyjątku, aby wyrażona ocena w aspekcie wiarygodności dokonana była na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału w sprawie oraz uwzględnienia wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2002 r. IV CKN 1256/00 lex nr 80267 ; wyrok SN z dnia 26 stycznia 2000 r. III CKN 562/98 (...); postanowienie SN dnia 23 stycznia 2002 r. II CKN 691/99 LEX nr 54339, Prok.i Pr.-wkł. (...)). Nie wszystkie

wyciągnięte przez Sąd Okręgowy z materiału dowodowego opierają się na wszechstronnym rozważeniu materiału dowodowego. W szczególności dotyczy to dokonanej przez Sąd - w aspekcie przesłanek umorzenia należności - oceny zdrowia skarżącego. Wprawdzie skarżący złożył wyniki badań wskazujące na zmiany w stawie kolanowym i biodrowym oraz w kręgosłupie (koperta w aktach rentowych) to jednak ze schorzeń tych nie wynika jeszcze fakt, że schorzenia te powodują u niego niezdolność do pracy czy czynią go osobą niepełnosprawną. W każdym razie z akt sprawy nie wynika aby skarżący ubiegał się o ustalenie jakiegokolwiek stopnia niepełnosprawności w stosownym trybie lub występował o prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. W tej sytuacji musi on być w toku niniejszego postępowania być uznany za osobę w pełni zdolną do pracy. Jak prawidłowo ustalił Sąd pierwszej instancji wnioskodawca nie ma nikogo na utrzymaniu, posiada stałe zatrudnienie, i stały dochód z wynagrodzenia za pracę w wysokości co najmniej wynagrodzenia minimalnego. Jego potrzeby mieszkaniowe są zaspokojone, skoro w świetle ustaleń Sądu posiada on ustanowioną służebność dożywotnią korzystania z zajmowanego mieszkania. Również wiek wnioskodawcy (ur. (...)) nie jest na tyle zawansowany, aby w istotny sposób wpływał na jego zdolność do pracy. W świetle akt rentowych przynajmniej część powstałego zadłużenia jest następstwem ugód jakie zawierał w sprawie alimentów, co nie przemawia na jego korzyść. Zawieranie bowiem ugód w sprawie alimentacyjnej co do wysokości alimentów, a następnie bez zmiany istotnych okoliczności po stronie zobowiązanego – nierealizowanie takich ugód, co powodowało konieczność wypłaty tych alimentów subsydiarnie ze środków publicznych, uprawnia do wniosku, iż ugody te mogły być z góry zawierane z zamiarem niewywiązywania się z nich i przerzucenia kosztów utrzymania uprawnionych do alimentów na Fundusz. Nie bez znaczenia w zakresie ustaleń faktycznych jest też i to, że wnioskodawca dotychczas nie zwrócił się Likwidatora Funduszu o zawarcie układu ratalnego, którego ewentualne zawarcie umożliwiłoby mu uniknięcie zbędnego ponoszenia kosztów egzekucji komorniczej i ograniczenia odsetek.

W świetle powyżej przedstawionych okoliczności faktycznych zgodzić trzeba się z apelującym, iż nie zachodziły przesłanki do częściowego umorzenia należności wnioskodawcy w świetle przepisu prawa materialnego jakim jest art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r., nr 139, poz. 992). Zgodnie z jego treścią w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu. Przepis ten nie wymienia enumeratywnie przypadków „szczególnie uzasadnionych” stanowiących podstawę umorzenia należności, a jedynie ogólnie odnosi się do sytuacji zdrowotnej lub rodzinnej osoby zobowiązanej, którą Sąd ma za zadanie wszechstronnie ocenić. W oparciu o utrwaloną linię orzecniczą należy stwierdzić, że art. 68 ust. 1 ustawy ma zastosowanie w wyjątkowych sytuacjach, gdy zobowiązany wobec funduszu alimentacyjnego wykaże, że uiszczenie należności nie jest możliwe, a zapłacenie zaległych należności wobec funduszu spowodowałoby dla dłużnika i jego rodziny zbyt ciężkie skutki, takie jak niedostatek, brak możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Taką wykładnię zaprezentował Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 03.02.2010 r., (I UK 270/09, LEX nr 585729) stwierdzając, że szczególnie uzasadnione przypadki, związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego to sytuacje nadzwyczajne (wyjątkowe), powstałe w wyniku wypadku losowego, a w każdym razie istniejące niezależnie od zobowiązanego, w następstwie których jego sytuacja ulegnie takiemu pogorszeniu, że nie jest on w stanie na bieżąco spłacać swoich należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji. W wyroku z dnia 10.11.2010 r. (I UK 119/10, LEX nr 686798), Sąd Najwyższy uznał za przypadki szczególnie uzasadnione – okoliczności związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego, niezależne od zobowiązanego alimentacyjnie sytuacje losowe lub nadzwyczajne, które sprawiają, że nie jest on w stanie na bieżąco ani w dającej się przewidzieć perspektywie regulować obarczających go zaległości alimentacyjnych, bez uszczerbku dla jego zdrowia oraz naruszenia innych istotnych dóbr najbliższych członków jego rodziny.

Rozstrzygając w przedmiocie umorzenia należności Funduszu nie może schodzić z pola widzenia, sama konstrukcja cytowanego przepisu art. 68 ust.1 powołanej ustawy, w świetle której zasadą pozostaje, że każdy dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu wypłaconych za niego z funduszu świadczeń. Do umorzenia należności nie jest przy tym wystarczające zaistnienie uzasadnionego przypadku lecz musi to być „szczególnie uzasadniony przypadek” co niewątpliwie oznacza drastyczne zaostrenie przez ustawodawcę możliwości umarzania tych należności przez

uprawione stosownie do stadium postępowania organy. W tym zakresie godzi się zauważyć, iż do przyjęcia, iż zachodzi "szczególnie uzasadniony przypadek" pozwalający na umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego nie wystarczy nawet ustalenie, że zobowiązany aktualnie nie posiada środków utrzymania, ale konieczna jest także ocena, iż przy uwzględnieniu jego wieku, stanu rodzinnego, kwalifikacji zawodowych oraz rokowań zdrowotnych nie będzie on w stanie również w przyszłości spłacać tych należności bez narażania siebie i swojej rodziny na pozbawienie możliwości zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17.04.2007 r., III AUa 336/06).

Reasumując powyższe rozważania Sąd Apelacyjny uznał, iż w sprawie nie zachodził szczególnie uzasadniony przypadek uprawniający do umorzenia istotnej części zobowiązania wnioskodawcy wobec Funduszu Alimentacyjnego.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 §1 k.p.c. dokonał stosownej zmiany zaskarżonego wyroku.